

CAPVT NONVM.

Christus coram tribus discipulis Moyse & Elia testibus transfiguratus est, sub Elia nomine suum præsignat aduentum. Lunaticum curauit, quem discipuli curare non poterant, quibus passionem suam prædicit, & ordinem inter eos posuit, scandalum vitare præcipiens per abscissionem pedis, & oculi auulsionem.

ET dicebat illis: Amen dico vobis, quia ¶ sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute. †Mat. 16. g. Luc. 9. d.

Matthæus dicit: donec videant filium hominis venientem in regno suo, quorum prope eadem est sententia, quæ ibi explicata est: tamen propter ea quæ ibi dicta sunt, quidam hunc locum intelligunt regnum Dei veniens in virtute: quidam intelligunt ipsam Christi resurrectionem, per quam verè regnare cœpit, deiuncta morte ac diabolo, iam nõ vltra moriturus. Sed restat serupus, cur diceret: Quidam, cùm nulli antè mortui sint. Quare vel de extremo iudicio, ac de Ioanne Enangelista, intelligendus est hic locus: vel de vniuersali Euangelij publicatione, quæ facta est circiter vigesimum annum a passione Christi: quam quidam ex Apostolis ac discipulis Christi viderunt, quidam non, vtpote Iacobus Zebedæi, Stephanus, atque alij multi. Alij ipsam intelligunt transfigurationem, in qua tres illorum viderunt Dei gloriam, in qua venturus est ad iudicium.

¶ Et post dies sex assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Ioannem: & duxit illos in montem excelsum solus, & transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere. Et apparuit illis Elias cum Moyse, & erant loquentes cum Iesu. Et respondens Petrus, ait Iesu. Rabbi, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula: tibi unum, Moyse unum, & Elie unum. †Matth. 17. a. Luc. 9. d. 2. Pet. 1. d.

Neq; contrarius est Lucas, dicēs: post dies octo, quia

primum & postremum nominavit, hos autem Mattheus & Marcus omiserunt. Hos autem tres præ cæteris sicut & aliis, assumpsit, Petrum, quia præ cæteris diligebat eum: Ioannem, quia plus alijs diligebatur ab eo: Iacobum autem propter virtutum excellentiam, & in Iudæos zelum. Et in formam beatorum corpus suum ostendit, manens quidem in eadem figura & essentia, specie tamen eius in Dei & beatorum figura mutata. Et quia vulgus ipsum dicebat vel Moysen vel Eliam vel Ioannem, aut aliquem prophetarum, ideo voluit Moysen & Eliam præcipuos inter prophetas sibi assistere, & tanquam famulos & inferiores seruos sibi famulari: Moysen inquam qui mortuus erat, & Eliam qui nondum mortuus est, ut fe mortis ac vitæ dominum assereret.

Non enim sciebat quid diceret: Erant enim timore exterriti.

Nam si tria condidissent tabernacula, quæ fuisset utilitas, & quomodo condere potuissent, quibus summa paupertas esset, & inopia.

Et facta est nubes obumbrans eos. Et venit vox de nube, dicens: Hic est filius meus charissimus, audite illum. Et statim circumspicientes neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantum secum.

Et merito nubes apparuit circumdans eum, de qua dicitur Psalm. 103. Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulat super pennas ventorum, A qua quidem nube pater filium suum contestatus est sicut prius in baptismo eius.

Et descendentes illis de monte præcepit illis ne cuiquam quod viderent, narrarent, nisi cum filius hominis à mortuis resurrexerit.

Frustra enim ista narrassent, quia vix persuadere potuissent, nisi prius visa eius post passionem resurrectione. Et iterum Phariseos & cæteros eius æmulos magis in eius invidiam exacerbassent & excitassent.

Et verbum continuerunt apud se, conquirentes quid esset: Cum à mortuis resurrexerit. Quid ergo dicunt Pharisei & scribe: quia Eliam oportet venire primum

Quod resurrectionis sue meminerat, quam non ante aduentum Eliæ fore putabant. Ideo conquireunt inter

se Græ-

✠ Psal.
103. a.

† Matt.
17. c.

† Mala.
4. b.

se Græcè *ἠγορεύοντες*, id est altercantes, & disputantes inter se quid illud esset, cùm à mortuis resurrexerit, id est, quid sibi illa verba vellent. De hac autem disputatione, Vide Matth. 17.

Qui respondens, ait illis: *Elias cùm venerit primò restituet omnia. Et quomodo scriptum est † in filium hominis ut multa patiatur, & contemnatur. Sed dico vobis † quia † Elias venit, (& fecerunt illi quæcunque voluerunt) sicut scriptum est de eo.*

† Isai. 3.

b.

† Mala.

4. b.

Vt multa patiatur & contemnatur, id est, quemadmodum de filio hominis scriptum est fore ut plurima tolleret, & respectui haberetur, supplenda est hoc loco tam Græcè quam Latine eclip̄sis, scilicet, ita fiet, aut quid simile. Deinde probat fore ut multa patiatur: Sed dico vobis quia Elias venit, & fecerunt illi quæcunque voluerunt, sicut scriptum est de eo, id est quemadmodum scriptum erat: Elias, id est, Ioannes in spiritu Elie veniet, quem occiderunt: ita sicut de filio hominis scriptum est fore ut multa patiatur & contemnatur, sic fiet. Nam quod hic scribitur: sicut scriptum est de eo, referri non debet ad id quod immediatè præcessit: & fecerunt ei quæcunque voluerunt, quod per parenthesim legendū est. Sed ad illud Elias venit, sicut scriptum est de eo. Nā Ioannis mortem prophetatam non legimus.

† Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

† Matth.

17. c.

Luc. 9. c.

Veniens à monte cùm tribus discipulis, coram quibus transfiguratus est, reperit reliquos novem, quos apprehenderant Scribæ tentantes subvertere illos, & auertere à sequela Christi, cum quibus disputabant de Christo & eius virtute: vnde dicit conquirentes cùm illis, quod Græcè dicitur *ἠγορεύοντες*, id est, altercantes & disputantes cum illis.

Et cœcissim omnis populus videns Iesum stupefactus est, & expauerunt: & accurrentes salutabant eum.

Græcè tantum est *ἠξέθη μβηθη*, id est, obstupuit, & accurrentes salutabant eum. Hoc insolitum turbæ facinus, solus ut pleraque recitat Marcus, arbitrandū est ex domini trāsfiguratione reliquias divini illius splendoris

in vultu eius apparuisse, vnde attonitæ turbæ accurrere, & eum salutare cœperunt.

† Matth.
17. d.
Luc. 9. c.

Et interrogavit eos: † Quid inter vos conquiritis. Et respondens vnus de turba, dixit.

Græcè pro eos est *ῥαμματάς*, id est, Scribas. Interpres legit *ἀυτάς*, id est, eos, vt intelligas d e scribis & discipulis inter se altercantibus. Pro eo vero Interpres vertit: Quid conquiritis inter vos? Interpres legit *ἐαυτάς*, Græca habet *ἀυτάς*, id est, qd altercamini cū illis? Nihil aut refert quod ad sensum attinet, vtrū legas: qd altercamini cū illis, an quid altercamini inter vos? vel inuicè.

Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum murum, qui vbiunque eum apprehenderit alliat illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit. Et dixi discipulis tuis vt eijcerent illum, & non potuerunt. Qui respondens ei dixit: † O generatio incredula, quandiu apud vos ero? quandiu vos patiar? afferte illū ad me. Et attulerunt eum.

† Matth.
17. c.
Luc. 9. c.

Cū non istum Christus interrogaret, sed aut scribas & discipulos simul altercantes quid inter se altercantur, bene pro omnibus respondet Lunaticus pater, qui illis altercandi causâ fuerat. Cū enim Lunaticum discipulis curādum obtulisset, neque curare illi potuissent, dubium non est quin de hac impotentia præcipuè altercarentur Scribæ cum discipulis. Et ideo non ad patrem Lunatici, non ad discipulos, sed ad peruicaces Scribas sermonem vertit dominus: de quo & Lunatici miraculo, & toto contextu Marci, vsque ad hunc locum. Et inde profecti, vide Mat. 17. d.

Et cū vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum, & elisus in terram voluabatur spumans. Et interrogavit patrem eius: Quantum temporis est, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia, Et frequenter eum in ignem, & aquam misit vt eum perderet. Sed si quid potes adinua nos, miserus nostri. Iesus autem ait illis: Si potes credere omnia possibilia sunt credenti.

Conturbauit illū Græcè dicitur *ἐσθραφέ*, id est discerpit. Interpres legisse videtur *ἔσραφέ*, id est, deturbauit, cōturbauit. Elisus in terram, Græcè dicitur, *πίσω*, id est, cades

cadens in terram volutabatur. Sed sinebat eum Christus tanta pati, vt pater eius postquam sanum videret filium, agnosceret à quâtis calamitatibus videret liberatum filium, considerato tempore infirmitatis, & periculis quibus subiectus fuerat.

Et continuo exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat: † Matth.

Credo domine, adiuua incredulitatē meam. † Et cum vi-

disset Iesus cōcurrentē turbam, comminatus est spiritu immundo, dicens: Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne introcas in eū. Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus: ita vt multi dicerent: quia mortuus est. Iesus autem tenēs manum eius, eleuauit eum, & surrexit.

Cognita patris fide, quam voluntati conformabat diuinæ, iussit abire dæmonem, & respiscere dæmoniacum. Vnde clamans spiritus amplius puerum vexabat, quia coactus ab eo recederet. Puerum verò quasi mortuum reddidit, vt magis admirandum redderetur miraculum, quo non solum Lunaticum curat, sed & ipsum suscitare creditur.

Et cum introisset in domū, discipuli eius secretò interrogabant eū. Quare nos nō potuimus eicere eum? & dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio.

Christum interrogat, ne forte perdidissent, quam dominus illis prius contulisset virtutem. Oratio autē mentē à terrenis, quibus innititur dæmon, ad cœlestia erigit, ieiunium verò cerebrum à fumis & vaporibus à stomacho ascendētibus vacuat, quæ maximè mentem perturbant, illamq; confundunt. His igitur iunctis mens à talibus phantasmatis redditur libera.

† Et inde profecti pr. etergrediebantur Galileam, nec vole-

bat quenquam scire: Docebat autem discipulos suos, & dicebat illis: quomodo filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occisus tertia die resurget.

Græcè ἀπεροπεδοῦν: παρὰ autē in compositione cum significet clam, significare potest hoc loco, quod clam per Galileam iter facerent. Vnde & Marcus subdit: nec volebat quenquam scire.

At

† Matth.
18. a.
Luc. 9. f.

At illi ignorabant verbum, & timebant interrogare eum.
† Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? At illi tacebāt. Siquis dem in via inter se disputauerāt quis eorum maior esset.

Id est, ignorabant quid illud esset quod de morte sua & resurrectione Christus illis dixisset. Miror autem hoc loco Caietani ignorantiam: qui totam hanc sententiam superfluere dicit, neq; Græcè haberi. Sed excuso hominis ignorantiam: qui ne Græcè quidem legere nouerat. Fortasse cōsultō reus, Aldinum tantum exemplar habebat, vbi sententia illa deest: cum cætera exemplaria, tam impressa quàm manu descripta habeant. Magis miror librarium quendam audaculum expunctionis notam, sententiam illam conclusisse: tanquam Græcis deesset. Nec certe superfluit, quod Lucas 9. cap. addit. Quasi diceret Christus, vt plerunq; superius: Ad hoc filius hominis venit vt per mortem & resurrectionem suam mundum viuificet. Quod verbum Dei dispēsatione ignorabant, tanquam adhuc minus prouecti, vt nec ad diuinum adhuc possent mysterium peruenire. De morte non dubitabant, genus verò mortis ignorabāt, & resurrectionem minus tanquam inauditum credebant. Interrogati verò à Christo præ pudore quasi iam conuicti, tacebant.

Et residens vocauit duodecim, & ait illis: Siquis vult primus esse, erit omnium nouissimus, & omnium minister. Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum: quem cum complexus esset, ait illis: Quisquis vnum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicumque me suscepit, non me suscepit, sed eum qui misit me.

Quoniam audierat regni cœlorū clauēs Petro missas & rursus ipsum cum Iacobo & Ioanne assumptū tanquam à secretis Domini, inde cœperunt inter se de primatu cōtendere, quasi arbitantes illos tres cæteris præferēdos, vel saltē Petrum aliorum prælatū. Quorum ambitionē humilitate curare contendit, puerorū exemplo.

† 1. Cor.
12. a.

Respondit illi Ioānes, dicens: Magister, vidimus quēdam in nomine tuo eijcientē demonia, qui non sequitur nos, & prohibuimus eū. Iesus autē ait: Nolite prohibere eum. † Nemo est enim

enim qui faciat virtutē in nomine meo, & possit citō male loqui de me. Qui enim non est aduersum vos, pro vobis est.

Hoc Ioannis factō & Christi responsione, docemur primū in primitiua Ecclesia etiam improbos in Christi nomine miracula fecisse, dæmoniaq; eiecisse, nimirū vt latius cæleriusq; Christi potentia innotesceret: cuius inuocatione à ministris etiam suis dæmon exire cōpelleretur. Nihil ergo mirum si nunc etiam ab exorcistis sacerdotibus, indignam Christiano vitam degentibus, in Christi nomine dæmones adiurentur, & exire compellantur. Secundō docemur neminem esse prohibendum qui Christi gloriam ac fidem promoueat, quātumcunque perperam ille viuat. Quod & nos docuit Paulus ad Philipenses. i. dicens: † Quidam propter inuidiam & contentionem, quidam autem & propter bonā voluntatem Christum prædicant: Deinde subdit: Quid enim dum omnimodo siue per occasionem, siue per veritatem CHRISTVS annuncietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.

†Phil. i. b

Quisquis enim potum dederit vobis calicem aque frigide in nomine meo, quia Christi estis: Amen dico vobis, nō perdet mercedem suam.

Arguit Christus à minori ad maius, quòd si quis aquā in nomine Dei dederit, mercedem & temporalem & æternam mereri poterit, quanto si panem vel vinum, aut rem maioris æstimationis, digniori & maiori mercede dignus efficietur, & erit. Hoc autem Matth. 10. planius interpretatur.

† Et quisquis scandalizauerit vnum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur. Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde illā. Bonum est tibi debilem introire in vitā, quā duos manus habentē ire in gehennam, in ignem inextinguibile: vbi vermis eorū non moritur, & ignis non extinguitur. Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: Bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quā duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis, vbi vermis eorum non moritur, & ignis nō extinguitur.

† Matth.
10. g.
& 18. a.
Lu. 17. a.

tinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te, eijce eum: Bonum est tibi iuscum introire in regnū Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis: † Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

† Isa. 66. g

✠ Hier. in
18. cap.
Matth. a.

Hieron. ibidem. Rectē igitur qui scandalizari potest, pufillus appellatur, quia magnus quicquid patiat, non declinet à fide. ✠ Secundum ritum prouinciæ loquitur de mola alinaria, quo maiorum criminum ista apud veteres Iudæos pœna fuit: vt in profundum, ligato saxo ad collum rei, demergerentur. Sesus igitur orationis est: Expedir, id est, multo melius est pro culpa breuem pœnam sustinere, quàm æternis seruari cruciatibus. Quantum autem scādala cauere debeamus, insinuat, & imprimis eos qui scandalizant, cū parū distet in vitio fallere vel falli: Scandalizat autem qui dicto vel facto minus recto occasionem dat ruinae. Quod autem manus, pedis, oculiue scandalum vitare iubet, non de membris corporis intelligit, sed vel de cognatis, amicis, vel ministris, vel de his cum quibus iniquam degunt vitam, qui membrorum vice communicantur: quos vitare tene-mur, si nobis peccati periculum afferant, & cum quibus absque peccato conuiuere non possumus, absque quibus satius est vitam ingredi perpetuam, quàm cum illis, ignem æternum. Hic autem ignis ardorem pœnæ inferni extrinsecus aduenientis designat: vermis verò pœnæ conscientia intrinsecus mordere non cessantis.

† Distin. Omnis enim igne salietur, & omnis victima sale salietur.
43. cap. † Bonum est sal: quod si sal in falsum fuerit, in quo illud con-
ditis. Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.
Matt. 5. b. Quæ enim victima sale salietur, vermis putredinem ar-
Lu. 14. g. cet: quæ verò igne sale asperso, carnem quoque sale con-
sumit. Sal ergo dulcedinem sapientia, ignis spiritus sancti gratiam designat, & quemadmodum iuxta legem omnis victima sale conditur, sic oportet omnia facta, que accepta speramus futura, quasi gratam victimam, diuino sale condiri. Quod autem dicit: habete in vobis sal, & pacem habete inter vos, ad id spectat quod prius discipuli inuicem super primatu disputarent, neque enim maior rerum oritur perturbatio, neq; grauiora nascuntur

tur scandala, quàm ubi præesse homines inter se contendunt. Quod ut discipuli inter se vitent, & curèt maximè humilitatem, hortatur eos Dominus. Neque abs re falis vititur similitudine. Salis enim est conferuare salita ne putrefiât: Ita igne tribulationis saliri oportet electos, ne per prosperitatis elationem putrescant. Et omnis inquit victima sale salietur, id est, quemadmodum in lege omnem victimam sale saliri oportebat: ita omnis verè Christianus via Dei hostia & victima & sale ignis, hoc est tribulationis & sale prudetiæ saliri debet. Reliquum vide Matth. 5. Ibi: Bonum est sal, &c.

CAPVT DECIMVM.

Diuortium omnino prohibet, paruulis benedixit, diuites à pauperibus segregat, præmium cuncta linquentibus assignat: ex matris filiorum Zebedæi refutatione, docet in dominio non esse querendam super alios reuerentiam, & tandem Iericho præteriens, cæcum illuminat.

E† Tinde exurgens, venit in fines Iudææ ultra Iordanem, & conueniunt iterum turbæ ad eum, & sicut consueuerat, iterum docebat illos. Et accedentes Pharisei interrogabant eum: † Si licet vivo uxorem dimittere, tentantes eum. At ille respondens dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses? Qui dixerunt: † Moyses permisi libellum repudiij scribere, & dimittere. Quibus respondens Iesus ait: Ad duritiã cordis vestri scripsit vobis præceptum istud, ab initio autem creaturæ, † masculinum & feminam fecit eos Deus. † Propter hoc relinquet homo patrem suum & matrem, & adheret ad uxorem suam, & erunt duo in carne vna. Itaque non sunt duo, sed vna caro. † Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Quanto Pharisei maiorem pararent calumniam, tanto Christus suam temperabat responsionem. Tentabant ergo eum an doceret contraria castitati, an concederet contraria legi Moyfi. Interrogant igitur an quavis ex causa homo diuortium ab vxore sua facere licitè possit. Quod si licere respõdisset, opposuissent doctrinam eius qua prius hoc docuisset. Sin verò nõ licere, opposuissent legem

† Matth.
19. a.

† Mat. 15.
c. & 19. a.
Deuter.
24. a.

† Gen. 1. d

† Gen. 2. d

† 29. q. 2.
cap.

Dictũ est

† Matth.

19. a.

Eph. 5. d.

1. Corin.

7. d.